

Współpraca Sudanu z zagranicą

1. Sankcje międzynarodowe

Na współpracę z rynkiem sudańskim rzutuje sytuacja polityczna tego kraju i jego problemy w relacjach z Sudanem Południowym, m.in. w zakresie tranzytu ropy naftowej, obywatelstwa i wytyczenia granic.

W stosunkach z Sudanem (i Sudanem Południowym) obowiązuje embargo Unii Europejskiej, wdrażające restrykcje ONZ. Ustanawia ono zakaz:

- sprzedaży, dostawy, transferu lub eksportu broni i produktów pokrewnych, włączając uzbrojenie i amunicję, pojazdy wojskowe i wyposażenie, sprzęt paramilitarny i części zamienne do nich przez obywateli państw członkowskich względnie z terytoriów państw członkowskich, lub przy użyciu statków albo samolotów pod ich flagą, obojętnie czy produkty te pochodzą z państw członkowskich czy też nie,
- realizacji pomocy technicznej i usług technicznych, brokerskich lub innych związanych z ww. produktami lub związanych z zaopatrzeniem, produkcją albo utrzymaniem i użyciem takich produktów
- oferowania finansowania bezpośrednio lub pośrednio związanego z ww. produktami,
- świadomego i celowego udziału w działaniach zmierzających do obejścia powyższych restrykcji.

Podkreślenia wymaga, iż w kontekście wojny w Darfurze rygorystyczne obostrzenia z wysokimi sankcjami karnymi za ich naruszenie wprowadziły wobec Sudanu Stany Zjednoczone, w tym zastosowały całkowity zakaz handlu z obszarami pod kontrolą reżimu w Chartumie i transakcji z osobami fizycznymi i prawnymi związanymi z rządem sudańskim (Specially Designated Nationals).

Przedsiębiorcy polscy muszą znać aktualny stan prawny tych restrykcji, jeśli ich produkty, technologie lub usługi (w tym działania ułatwiające eksport lub reeksport) w całości lub w części pochodzą z USA. W szczególności embargo amerykańskie dotyczy transakcji lub działalności w sektorze ropy i obejmuje również Sudan Południowy. Transakcje handlowe i finansowe dopuszczane są w specyficznym zakresie (pomoc humanitarna) wyłącznie z agendami niezwiązanymi z administracją rządową Sudanu i w określonych regionach Sudanu.

2. Wymiana handlowa z zagranicą

Wg szacunków, wymiana handlowa Sudanu z zagranicą miała w 2012 roku wyniosła blisko 15 mld USD, przy imporcie ponad dwukrotnie przewyższającym eksport i deficycie handlowym powyżej 4 mld USD (por. tab. 2). Skalę załamania w sudańskim handlu zagranicznym obrazuje porównanie z 2010 r., kiedy obroty zamknęły się dodatnim saldem ponad 1 mld USD dzięki niezakłóconej sprzedaży ropy naftowej.

Kontrowersje ‘porozwodowe’ z Sudanem Południowym w 2012 r.¹, doprowadziły do zatrzymania produkcji ropy przez Dżubę i atrofii eksportu ropy do progu 300 mln USD w 2012 r. z 7,3 mld w 2011 r.

2.1. Handel zagraniczny Sudanu (tys. USD)

Rok	2010	2011	2012*
Eksport	11404.280	9688.841	2500.937**
Import	10044.770	9236.008	6722.482
Saldo	1359.510	452.833	-4221.545

*3 kwartały 2012 r.; **W tym wartość eksportu ropy: 220.451 tys. USD oraz złota: 1655.78 tys. USD

Źródło: Dane Sudańskiego Banku Centralnego

Chartum angażuje się obecnie w projekty zwiększenia wydobycia ropy i innych surowców na swoim terytorium w celu odtworzenia wpływów budżetowych. Szczególnie nadzieje wiąże z eksploatacją bogatych pokładów złota na Pustyni Nubijskiej. W 2012 r. Sudan sprzedał ok. 50 ton złota za 3 mld USD, podwajając dochody z tego kruszcza w stosunku do 2011 r. Udział eksportu złota w wywozie ogółem sięga 70%².

Inne produkty o znaczącej pozycji w eksporcie sudańskim to bydło, sezam i guma arabska. Najważniejszym partnerem handlowym Sudanu są kraje BW oraz Azji (Chiny, Indie, Japonia). W 2012 r. do wiodących rynków zbytu sudańskich towarów należały Chiny (odbiorca 2/3 ropy sudańskiej) oraz ZEA (importer większości złota sudańskiego). Zauważalną rolę w sudańskiej sprzedaży produktów spoza sektora surowców odgrywiają rynki regionalne w ramach COMESA, zwłaszcza Etiopia i Egipt.

W przywozie krajów UE z Sudanu, który oscyluje na granicy 200 mln USD, przodują produkty rolnicze (75% udział w tej kategorii ekonomicznej). UE nabywa ponadto w Sudanie niewielkie ilości chemikaliów, maszyn i sprzętu transportowego oraz paliw i produktów kopalnianych. Wiodącym importerem unijnym są Włochy, wyjaśniając ok. 70% unijnych zakupów na rynku sudańskim.

¹ W wyniku secesji w 2011 r. w Sudanie Południowym znalazło się 80% ustalonych zasobów ropy Sudanu. W Sudanie zaś pozostała infrastruktura rafinacyjna, eksportowa i przesyłowa ropy (ropociąg o długości 1800 km do przesyłu ropy na eksport do Port Sudan i ropociąg do Rafinerii Chartumskiej do tranzytu ropy lekkiej w celu rafinacji i następnie eksportu via Port Sudan; dziennie infrastrukturą tą przepływało ok. 350 tys. baryłek ropy). Prozumienie ws. opłat za tranzyt ropy zawarte 27.09.2012 r. na okres 3,5 lat między Dżubą i Chartumem, przewiduje stawki tranzytowe za baryłkę w granicach 9,48-11 USD oraz jednorazową rekompensatę w wys. 3,08 mld USD na rzecz Chartumu z tytułu utraty wpływów ze sprzedaży ropy. Jego implementacja, nie w pełni przesądzona z uwagi na inne rozbieżności między obydwoma krajami, może generować stałe dochody dla Chartumu. W dekadzie poprzedzającej secesję Sudanu Południowego, zbyty ropy wyjaśniał 80%-90% eksportu sudańskiego. Analitycy pozostają sceptyczni wobec planów Dżuby w zakresie szybkiej budowy alternatywnych ropociągów przez Etiopię i Dżibuti do portu Dżibuti oraz Ugandę i Kenię do portu Lamu o długości 2000 km każdy. W ich ocenie ze względów logistycznych i bezpieczeństwa ropociągi mogłyby powstać w ciągu co najmniej 3 lat przy nakładach rzędu 3-4 mld USD każdy.

² Pierwsza rafineria złota (Sudan Gold Refinery), jaką we wrześniu 2012 r. uruchomiono w Chartumie ma docelowo przetwarzać zgodnie z międzynarodowymi standardami 900 kg złota dziennie (rocznie ok. 300 ton złota oraz 70 ton srebra) i służyć jako regionalne centrum kooperacji z krajami sąsiednimi, w tym Erytreą. W założeniu jej misją pośrednią jest zagospodarowanie szmuglu- zwłaszcza do Dubaju- złota wydobywanego w Sudanie i jego otoczeniu. Stosownie, moratorium Sudańskiego Banku Centralnego z 12.012.2012 r. wprowadziło od stycznia 2013 r. zakaz wywozu złota bez uprzedniego przerobu uszlachetniającego w rafinerii chartumskiej. Wg szacunków w rzemieślnicze poszukiwania złota w Sudanie zaangażowanych jest 250 tys. osób.

W konfiguracji geograficznej importu sudańskiego również wyróżniają się Chiny, wyprzedzając UE, Indie, Arabię Saudyjską, ZEA, Egipt i Japonię. Grupie eksporterów unijnych przewodzą Niemcy, reprezentując blisko 1/3 unijnej sprzedaży na rynku sudańskim, przed Wlk. Brytanią. Udział Polski w unijnym eksporcie do Sudanu kształtuje się na poziomie 0,06%.

2.2. Główne rynki importowe Sudanu (tys. USD)

Rynek/Rok	2011	2012 *	Udział (% , 2012 r.)
Chiny	1980.031	1244.626	18,5
Indie	617.739	653.791	9,7
Arabia Saudyjska	633.953	558.654	8,3
Egipt	537.193	492.300	7,3
ZEA	929.356	386.025	5,7
Japonia	304.576	228.537	3,4
Niemcy	441.317	208.254	3,1
Polska	4.347	4.139	0,06
Razem	9236.008	6722.482	56

*3 kwartały 2012 r.

Źródło: Dane Sudańskiego Banku Centralnego

Zakupy sudańskie za granicą koncentrują się na wyrobach przemysłowych, maszynach i urządzeniach oraz środkach transportu.

Wśród produktów eksportowanych przez kraje UE do Sudanu przeważają maszyny i urządzenia (blisko 60% udział w sprzedaży przedsiębiorców unijnych na rynku sudańskim), sprzęt transportowy, produkty rolnicze, chemikalia, urządzenia telekomunikacyjne i biurowe, wyroby z żelaza i stali oraz paliwa i produkty kopalniane. Warto odnotować pod kątem perspektyw kooperacyjnych dla polskich przedsiębiorców, iż udział art. rolno-spożywcze w sudańskim wwozie towarowym sięga pułapu 20% i obejmuje względnie szeroki asortyment towarowy: pszenicę i mąkę pszenną, cukier, produkty mleczne, oleje roślinne i zwierzęce oraz napoje³. Szczegółowy wykaz 30 głównych pozycji importowych Sudanu prezentuje zał. 1.

3. Inwestycje zagraniczne

Napływ inwestycji do Sudanu w 2012 r. szacuje się na 3-4% PKB (spadek z pułapu 10% PKB w latach 2005-2006, bezpośrednio po podpisaniu porozumienia pokojowego-CPA). Rząd sudański nadaje priorytet inwestycjom zagranicznym w formie prywatyzacji aktywów państwowych. Napływ inwestycji zagranicznych opiera się na Ustawie Inwestycyjnej z 1999 r. (Investment Encouragement Act) oraz regulacjach wykonawczych do niej z 2000 r. i 2003 r. (Investment Encouragement Regulations). Prawo przewiduje dla inwestorów zagranicznych zwolnienia podatkowe oraz całkowity transfer zysków i repatriację kapitału. Zezwala ponadto na 100% własność zagraniczną przedsiębiorstwa w Sudanie oraz daje gwarancje przeciw jego nacjonalizacji i wywłaszczeniu. Osoby zagraniczne mogą posiadać konto bankowe za uprzednią zgodą rządu sudańskiego.

W celu usprawnienia procesów decyzyjnych i stworzenia sprzyjającego klimatu dla inwestorów zagranicznych powołana została Narodowa Rada Inwestycyjna, która skupia

³ Chartum importuje niemal 100% swojego zapotrzebowania na pszenicę i mąkę pszenną (2011 r.: 1,7 mln ton o wartości 711 mln USD). Źródło: Dane Sudańskiego Banku Centralnego za 2010 r.

ponad 20 szefów resortów gospodarczych i podporządkowana jest bezpośrednio prezydentowi Sudanu. Docelowo struktura ta ma zostać przekształcona w agencję wykonawczą świadczącą usługi dla inwestorów zagranicznych.

Największe utrudnienia jakie napotykają zagraniczni inwestorzy dotyczą uzyskiwania zezwoleń i kredytów, rozpoczęcia działalności gospodarczej i egzekwowania warunków kontraktów. Obok kwestii prawnych poważny problem stanowi też wysoki poziom korupcji

Do 2010 r. napływ kapitału zagranicznego do Sudanu koncentrował się w sektorze ropy, ale inwestycje zagraniczne zaczęły pojawiać się także w usługach (bankowość) i przemyśle.

3.1. Napływ kapitału zagranicznego do Sudanu (mln USD)

Sektor/ Rynek	Kraje arabskie	Asia	Europa	Afryka	USA	Australia	Inne	Razem
Przemysł	374	15	52	1	2		14	457
Usługi	1919	22	54	195	-		232	2425
Rolnictwo	14	0,03	0,04	-	-		12,5	26,5
Transport	48	2	19	0,2	-	3	116	188
Ropa	60	8905	-	0,08	-		182	9147
Razem	2415	8944	125	196	2	3	556,5	12241,5

Źródło: Dane Sudańskiego Banku Centralnego za 2010 r.

Eksploracja i eksploatacja sudańskich złóż mineralnych oraz duży rynek konsumentów niewątpliwie będzie przyciągać nowych inwestorów w najbliższych latach mimo niestabilności politycznej i gospodarczej. Zwraca uwagę rosnące zaangażowanie kapitału zagranicznego w wydobywanie złota w Sudanie, gdzie aktywne są w szczególności firmy z Jordanii, Chin i Turcji. W konfiguracji geograficznej napływu kapitału zagranicznego do Sudanu przeważają kraje Zatoki Perskiej i Chiny. Firmy chińskie ulokowały w Sudanie wg różnych szacunków od 3 do 6 mld USD- zarówno w sektorze ropy jak i budowlanym.

W Sudanie wprowadzono zachęty dla inwestorów w postaci stref wolnohandlowych. Ustawa o Strefach Wolnohandlowych (Sudanese Free Zone Act) z 1994 r. usankcjonowała ochronę przed wywłaszczeniem i nacjonalizacją aktywów trwałych i środków finansowych oraz innych rodzajów własności inwestujących przedsiębiorców. Wprowadziła też 12-letnie zwolnienie inwestorów z podatku dochodowego jak i zagwarantowała ułatwienia w uzyskiwaniu pozwoleń na wjazd i pobyt w Sudanie.

Ustanowione zostały dwie główne strefy wolnego handlu: nad Morzem Czerwonym na obszarze Port Sudan oraz na północ od Chartumu (Garri). Ta ostatnia o pow. 25 km kw., położona 70 km na północ od Chartumu na styku połączenia drogowego z Chartumem i kolejowego z Port Sudan skupia ok. 2000 firm, głównie o profilu handlowym, w tym ponad 400 zagranicznych, w większości z Azji i BW, kilka z Europy (Renault, BMW, Ericsson). Jej podstawowy atut lokalizacyjny to bliskość rynku chartumskiego i krajów ościennych oraz integracja logistyczna z Port Sudan. Wartość zainwestowanego w strefie kapitału szacowana jest na 3,2 mld USD.

Sporządził:

Michał Mierzwa

I Radca WPHI w Kairze, marzec 2013 r.